

Ліки зцілюють тіло, а книга - душі

БІБЛІОТЕРАПЕВТ

№ 9/10 (132/133) 2025

Видається з 1 жовтня 2014 року

Сайт Наукової бібліотеки libr.knmu.edu.ua

Архів «Бібліотерапевта» <http://repo.knmu.edu.ua/bibliotherapevt>

ЗМІСТ

СИЛА НЕСКОРЕНИХ

Сила, що лікує

I. Гуляєва, В. Пяткіна.....С. 4-5

ЧАС ЧИТАТИ

Книжкова терапія: читаємо про силу і людяність

Від редакції.....С. 7

НЕДУГИ ВЕЛИКИХ

Едґар Деґа – художник, який бачив серцем

Л. Скрипченко.....С. 9-11

ПОДОРОЖНИК

Мандрівка в Шотландію: Головні бібліотеки Единбургу
Частина 1: Національна бібліотека Шотландії

I. Киричок.....С. 13-15

ЛАТИНА НАВКОЛО НАС

Nomen est omen

О. Литовська.....С. 17

ФОТОПОГЛЯД

Осіньна мелодія Харкова

I. Фурса.....С. 19

ХРОНІКА ПОДІЙ

Вересень-жовтень 2025 у світлі подій

О. Русанова.....С. 21-23

VI науково-практична конференція
«Бібліотеки і суспільство: рух у часі та просторі»
присвячена 105-річчю Наукової бібліотеки
Харківського національного медичного університету

О. Русанова.....С. 23

СИЛА НЕСКОРЕНИХ

СИЛА, ЩО ЛІКУЄ

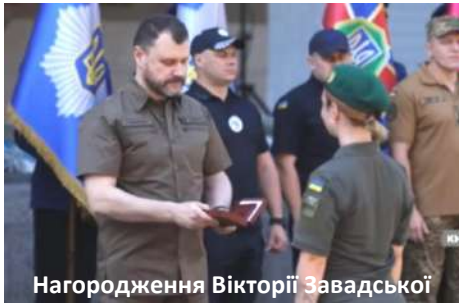
Осіньне небо на Покрову, прозоре й урочисте, немов схиляється в молитві над Україною. Здається, сама Богородиця тримає долонями тих, хто береже нашу землю й життя — мужніх, відданих, нескорених.

Колись козаки вважали Покрову своїм головним святом, бо вірили, що Пресвята Діва береже їх у бою. І нині ця віра живе — у серцях наших воїнів, серед яких багато тих, хто не тільки зі зброєю, а й зі стетоскопом, перев'язочним пакетом чи шприцем стоїть на варті життя.

Серед них — студентки та випускниці Медичного фахового коледжу ХНМУ.

фесійність стали символом сили, яка народжується з любові до своєї справи.

Вікторія Завадська нагороджена орденом княгині Ольги.

Нагородження Вікторії Завадської

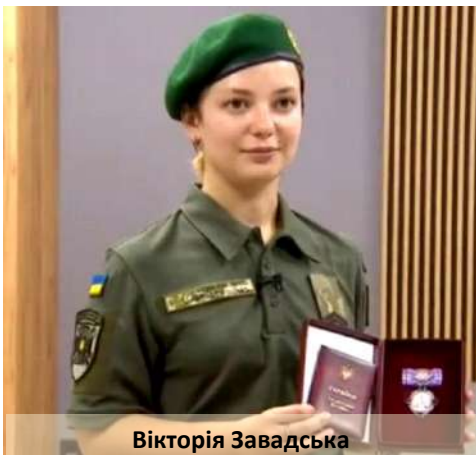
Ганна Ткаченко (Козіонна) — військовий медик із позивним «Ластівка», теж виросла на студентській лаві Медичного коледжу. Вона мала йти на четвертий курс медичного факультету Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Але після повномасштабного вторгнення російської федерації «Ластівка» вступає до лав НГУ, де вже проходив службу її чоловік.

«Мені запропонували посаду санітарного інструктора в одній з

патрульних рот, і я миттєво погодилася», — згадує гвардійка. «Коли я прибула, розпочалися масовані обстріли Слов'янська. Мені потрібно було одразу адаптуватися. Я почала з евакуації. Ми виїжджали, щоб врятувати поранених хлопців. Доводилося працювати цілодобово, і телефон завжди був увімкнений. Найважче було тоді, коли хлопці отримували поранення під час обстрілів у н.п. Майорськ. Під обстрілами мінометів, артилерії я оглядала кожного, крапала інфузії, робила інші маніпуляції, надавала домедичну допомогу та передавала до евакуаційних бригад», — ділиться «Ластівка».

За будь-якої нагоди вона навчала бійців тактичної медицини. Отримані ними навички продовжують рятувати їхні життя.

«Втрачати наших побратимів дуже болісно, адже за цей рік ми стали наче одна родина. Тому я намагалася допомагати хлопцям, аби вони мали шанс врятувати життя собі чи побратиму», — коментує «Ластівка». Їй доводиться виносити всі труднощі військового побуту: «Живеш у підвалах, в бліндажах, де ти сама повинна створити умови для надання медичної допомоги. Не знаю як для кого, для мене це було викликом. Я мала відведений куточок, де проводила стерильні процедури. Ми використовували пластикові контейнери з кришками, замість ниркоподібних лотків», — говорить Ганна.

Вікторія Завадська

Вікторія Завадська навчалася на фельдшерсько-акушерському відділенні. За словами М.П. Мальованої, куратора групи, вона — староста групи, старанна, активна, наполеглива у навчанні, завжди йшла до своєї мети. Сьогодні Вікторія — сержантка, операційна сестра — відважна жінка, що врятувала не одне життя. Її спокій, точність і про-

Ганна Ткаченко (Козіонна)

У таких умовах кожна секунда була важливою, бо швидша допомога означала більше шансів на виживання, збереження кінцівок і життя бійців.

Найскладніший момент життя «Ластівки» — коли поранили її чоловіка. Але вона приборкала емоції та продовжила працювати.

«Навіть після того, як його евакуювали до лікарні, я не змогла просто сидіти й плакати. На той час я була у складі евакуаційної бригади у н.п. Зарічне, продовжуючи свою роботу, зрозуміла, що не маю права опускати руки», — згадує «Ластівка».

За мужність, професіоналізм і відданість. Ганна Ткаченко (Козіонна), «Ластівка», нагороджена відзнакою Президента України «За оборону України».

Ніна Пяткіна, випускниця Медичного фахового коледжу ХНМУ, чий шлях до військової служби почався ще до війни.

«У 2015 році я розпочала навчання у Медичному коледжі Харківського національного медичного університету, де здобувала не лише професійні знання, а й перші уроки відваги, відповідальності та людяності», — згадує Ніна.

Після закінчення коледжу у 2019 році вона вирішила присвятити свої знання служінню людям і відважилася на важливий крок. У серпні 2019 року

Ніна Пяткіна

дає свої знання іншим. Її історія — це історія покоління молодих українців, що обрали шлях мужності замість спокою, служіння Батьківщині замість комфорту.

Ніна зараз обіймає посаду старшого офіцера відділення контролю. Нагороджена медалями «За військову службу Україні», «Учасник бойових дій», «Ветеран війни», «За заслуги перед

Нагороди Ніни Пяткіної

Ніна приєдналася до лав Збройних Сил України. Її військовий шлях розпочався зі скромної, але надзвичайно важливої ролі — медичної сестри, яка щодня стояла на сторожі життя.

У 2020 році вона отримала нові відповідальні посади — старший бойовий медик і радіо-телефоніст. Поєднуючи ці напрямки, Ніна навчилася швидко приймати рішення, координувати дії підрозділу та підтримувати побратимів у найважчі хвилини.

З перших днів повномасштабного вторгнення вона опинилася на передовій — Волноваха, Вугледар, Бахмут, Авдіївка... Рятувала поранених під обстрілами, виносила побратимів із поля бою, працювала у стабілізаційних пунктах. Під час служби отримала поранення.

«Було страшно, але не можна було показувати страх. Поруч були поранені, які дивилися на тебе з надією. Я просто знала — треба діяти», — говорить вона.

Сьогодні Ніна — досвідчена військова медикіня, яка пере-

помісною українською церквою».

Нагороди Ніни Пяткіної

Вікторія, Ганна, Ніна... Три жінки, три долі, три символи любові до життя й України. Вони — ті, хто доводить: ніжність і сила можуть жити в одному серці, що справжня відвага — це не гучні слова, а щоденна праця, молитва й віра.

І коли ми промовляємо слова «Сила нескорених», то маємо на увазі саме їх — наших дівчат, наших медикінь, наших героїнь.

Бо сила України — у серцях її людей! У серцях нескорених!

ЧАС ЧИТАТИ

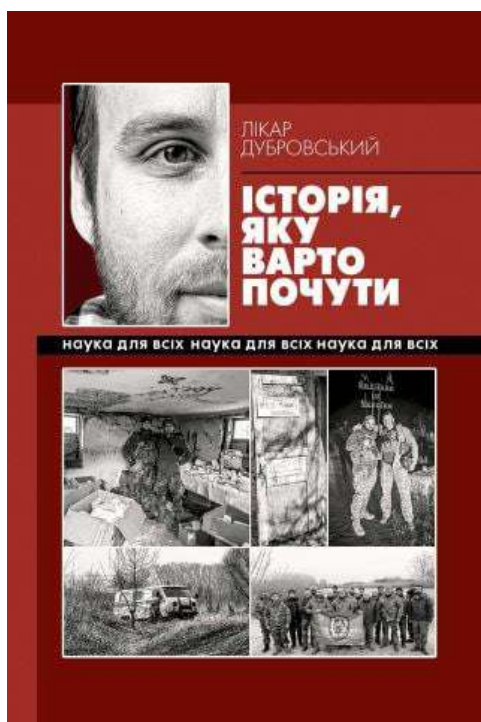

КНИЖКОВА ТЕРАПІЯ: ЧИТАЄМО ПРО СИЛУ І ЛЮДЯНІСТЬ

Від редакції «Бібліотерапевта»:

У час, коли кожен день випробовує нас на витримку й віру, книги, народжені з досвіду війни, стають своєрідною терапією — для серця, для розуміння, для пам'яті. Вони відкривають правду про події, що відбуваються поруч, але водночас нагадують про головне — про людяність, яка тримає нас усіх. Ми радимо ці книги, у яких — різні голоси, але спільна правда.

*Ці книги можна знайти у фонді Наукової бібліотеки

читачеві відчуті себе поруч — у бліндажі, у медпункті, серед тих, хто день у день бореться не лише за життя, а й за віру в добро.

Ця книга говорить мовою правди, без прикрас і зайвого героїзму, але з величезною любов'ю до людини.

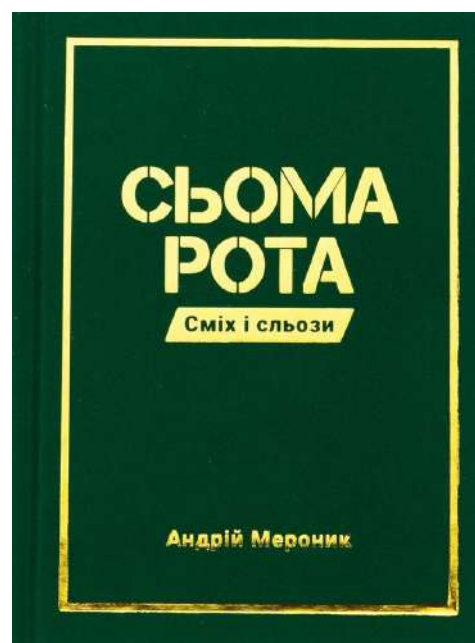
У 2024 році «Історія, яку варто почути» здобула Всеукраїнську літературну премію імені Михайла Коцюбинського в номінації «Художня проза» — цілком заслужено. Бо це не просто література — це терапія для серця, яке прагне зрозуміти, пережити і знову повірити.

Це — історія, яку справді варто почути.

***

«Сьома рота» — друга збірка коротких історій, або, як називає їх сам автор, *байок з передової*. Їх написав Андрій Мероник, боєць, який бачить війну зблизька і зумів передати її через людські обличчя, голоси, дрібниці повсякдення.

Тут є все: і кумедні ситуації, і глибокі роздуми, і моменти, коли просто стискається серце. Але замість жорстоких описів чи відчаю — у цих історіях тепло, самоіронія, сила духу. Мероник пише просто й щиро, так, що кожен

рядок дихає правдою і любов'ю до своїх побратимів.

Це книжка про тих, хто творить життя навіть серед руїн, про українських воїнів, які залишаються людьми за будь-яких обставин.

«Сьома рота» — це своєрідна психологічна розрядка і для тих, хто на фронті, і для тих, хто читає про нього. Бо, як каже сам автор, іноді найкраща терапія — це сміх крізь біль.

Усі надходження від продажу цієї книги спрямовуються на підтримку Збройних Сил України

НЕДУГИ ВЕЛИКИХ

ЕДГАР ДЕГА – ХУДОЖНИК, ЯКИЙ БАЧИВ СЕРЦЕМ

Едгар Дега (1834–1917) — один із найвидатніших французьких митців, чия творчість стала символом переходу від академізму до модернізму. Хоча його ім'я традиційно пов'язують з імпресіонізмом, сам він вважав себе перш за все реалістом. Протягом свого життя Е. Дега розробив індивідуальний стиль у живописі, графіці й скульптурі, однак останні десятиріччя його творчості були супроводжені поступовим прогресуванням тяжкої очної патології. Ця недуга не зруйнувала творчого потягу митця, але наклала відчутний відбиток на його манеру: поступово тонкість деталей відходила, залишаючи місце для більш широких мазків, чітких ліній і композиційних акцентів.

Едгар Дега (Ілер-Жермен-Едгар де Га) народився 19 липня 1834 р. у Парижі в заможній родині банкіра Августа де Га та його дружини Селестини Мюсон, яка мала американське коріння. Пізніше під впливом нових соціальних ідей Едгар змінив своє прізвище на «менш аристократичне» — Дега. Він був старшим з 5 дітей у родині. У 13 років його мати померла, що стало для хлопчика тяжким випробуванням. У дитинстві Едгар виявляв великі здібності до малювання, вдало копіював полотна старих майстрів у Луврі. У юнацькому віці подорожував до Італії, вивчаючи твори Відродження, які

значно вплинули на його власне бачення перспективи й композиції. У 1855–1856 рр. майбутній митець навчався у Національній школі витончених мистецтв у Парижі (École des Beaux-Arts) — одному із найвідоміших художніх закладів світу. Саме тоді він познайомився з творчістю Жана Огюста Домініка Енгра, чий академічний стиль і точність лінії глибоко вплинули на молодого Дега. Але він не залишився вірним лише академічному стилю — багато працював, експериментував із новими темами, надихався у видатних художників 15–16 століття.

На початку творчого шляху Едгар Дега звертався до історичних сюжетів — «Сцени війни в середні віки» (1865) та створював реалістичні портрети, відзначені виразністю й тонкими лініями — «Сім'я Беллелі» (1867),

Сім'я Беллелі (1867),
музей Орсе, Париж

«Портрет молодої жінки» (1867). На початку 1870 рр. художник долучився до кола імпресіоністів і став одним із найяскравіших представників цього напрямку. Е. Дега захоплювався зображен-

нями балету, сценами повсякденного життя Парижу, портретами, образами танцівниць і жінок у хвилини щоденного побуту — «Танцювальний клас в Опері» (1872), «Абсент» (1876),

Абсент (1876),
музей Орсе, Париж

«Гладильниці» (1886), «Блакитні танцівниці» (1897) та вершників

Блакитні танцівниці (1897),
Пушкінський музей, Москва

на іподромах — «Перегони» (1873), «Перед стартом» (1878). Митець настільки захопився балетними танцівницями, що присвятив цій темі

Джентльмени на перегонях: гонщики перед стартом (1862), музей Орсе, Париж

приблизно 1500 творів (картини, пастелі, рисунки, монотипії, гравюри і навіть скульптури). Він робив ескізи, начерки з живих моделей під час рухів, щоб зберегти

Урок танців (1873-1875), музей Орсе, Париж

неофіційність дій та поз. Саме з такими напрацюваннями художник починав малювати в студії, а не безпосередньо з натури, як робили його сучасники. Роботи Е. Дега вирізняються динамікою, увагою до положення тіла, світлотіні та ритму. Навіть коли зір почав підводити, живописець зберігав відчуття руху, композиційної сили та простору у своїх картинах.

Проблеми із зором художник помітив у 1870-х рр., коли усвідомив, що правим оком він бачить гірше. Спершу — ледь помітна пелена, потім кольори зникали один за одним. Дослідники вважають, що Е. Дега мав поступову втрату зору, причиною якої ймовірно була патологія макули (макулопатія). Сьогодні існують методи комп'ютерного моделю-

вання, що дають змогу відтворити, як саме він бачив свої картини на різних етапах хвороби. М. Marmor у праці «An Eye Chart for Edgar Degas» досліджує падіння гостроти зору митця від незначного до важкого порушення: його зір 20/200 означає, що до початку ХХ ст. художник бачив на відстані 20 футів (близько 6 метрів) те, що здорова людина бачить на 200 футів (близько 60 метрів). Клінічно Едгар Дега страждав від метаморфозії (спотворення зору) та центральної скотоми — тобто «сліпої плями» в центральному полі зору, що перешкоджало деталізації обличчя і тонких елементів композиції. У своєму листуванні митець згадував, що «неконтрольована сліпа пляма» заважає йому бачити, і він мусить пристосовувати техніку (або композицію) під новий стан зору.

Однією з найвиразніших картин, що відображає поступову еволюцію бачення художника, є «Сцена з перегонів із перешкодами. Падіння жокея». Е. Дега ство-

Сцена з перегонів із перешкодами. Падіння жокея (1866), Національна галерея мистецтв, Вашингтон

рив полотно у 1866 р. і неодноразово переробляв його у 1880–1881 рр., і приблизно у 1897 р. Картина показує, як точні контури й деталізовані обличчя ранніх шарів поступово розмиваються та перетворюються на широкі мазки та грубіші лінії. Сама кар-

тина стала його своєрідною «таблицею зору» Едгара Дега. Цікаво, що прагнення митця до досконалості змушувало його постійно переписувати та допрацьовувати свої роботи. Один із небагатьох пейзажів – «Пруд у лісі» (1868) інтерпретують як від-

Пруд у лісі (1868), музей Тиссен-Борнеміса, Мадрид

дзеркалення внутрішнього стану художника та згадки про його хворобу, адже в центрі полотна помітні темні плями та нечіткі фрагменти, що можуть символізувати центральну сліпу зону в зорі (центральный дефект). Згодом у творчості Е. Дега з'явився інтимний жанр, який він часто використовував – «Оголена у тазі» (1884), «Жінка, що розчісує волосся» (1885) та ін.

Жінка, що розчісує волосся (1885), Ермітаж, С.-Петербург

З прогресуванням порушень зору Едгар Дега змінював підхід до написання картин — він часто розміщував моделі спиною до глядача або на відстані, аби уникнути потреби малювати деталі обличчя. Поступово художник ві-

дійшов від олійного живопису на користь пастелі або чорнил, де колір уже був готовий і не вимагав тонкого міксування на палітрі — «Балерина зі спини» (1889).

Балерина зі спини (1889),
Лувр, Париж

На його пізніх полотнах обличчя часто стають розмитими плямами, контури — широкими й несправжніми формами, але митець зберігав композиційне відчуття та пластичний рух.

У подальшому проблеми з очима стають все гострішими, Е. Дега писав: «цієї зими бачу гірше, ніж завжди, навіть не читаю газет» (1891), «все тягнеться довго для сліпого, який примушує себе повірити, ніби щось бачить» (1896), «ось уже тиждень, як я не бачу» (1898). Попри сильне послаблення зору Дега продовжував малювати за допомогою складного оптичного пристрою. Зір художника погіршився настільки, що читати він вже не міг, робота з деталями стала неможливою. У 1908 р. митець майже припинив працювати з олією,

сфокусувавшись на скульптурі й пастелях, хоча і вони вимагали значної зорової напруги. Деякі джерела свідчать, що до останніх років життя він був практично сліпим.

Після десятиліть роботи над живописом Едгар Дега залишався повністю відданим мистецтву. Він не був одружений і не мав дітей, натомість присвятив своє життя творчості та дружбі з художниками, зокрема Едуардом Мане, Клодом Моне, Огюстом Ренуаром і Жан-Луї Фореном.

27 вересня 1917 р. Едгар Дега помер у Парижі, згідно з офіційними записами — від мозкового крововиливу. Друзі поховали видатного художника на цвинтарі Монмартр у Парижі. Визна-

Склеп родини де Га на цвинтарі Монмартра, в якому похований художник. На дверях склепу викарбувано портрет Едгара Дега

ний майстер і авторитетний живописець по праву вважається одним із найяскравіших представників імпресіонізму, оригінальним творцем, проте його останні роки пройшли в ізоляції та фізичних стражданнях. Лікарі говорили

про спадкову хворобу сітківки Едгара Дега, ставили різні діагнози. Термін «choriorétinitis» був широким і неточним, хоча й використовувався для опису патологій сітківки та макули у пацієнтів із подібними симптомами. Деякі офтальмологи (Dr. Landolt чи Dr. Abadie) консультували художника, але чітких технологій лікування в той час не було. Через обмежені знання про макулярні хвороби лікарі не могли глибоко проникнути у суть захворювання, тому намагалися підтримувати зір заходами, що сьогодні виглядають як символічні або паліативні. Сучасні дослідники реконструюють ймовірний перебіг хвороби Едгара Дега на основі клінічних даних, листуванні митця, аналізу змін у його стилі написання картин. Науковці аналізують вплив макулярної хвороби на композицію і деталізацію у творах художника, який втратив зір.

Едгар Дега зробив величезний внесок у світове мистецтво. Його життя і творчість довели, що справжній геній створює шедеври попри фізичні обмеження. Хвороба не знищила натхнення митця, а стала поштовхом до нових художніх ідей. Він показав, що можна відійти від точного відтворення деталей і зосередитись на русі, формі та повсякденному житті людей — і малював «розмитий» світ, який бачив сам. Твори Едгара Дега залишаються не лише мистецьким спадком, а й свідченням стійкості духу та незламності.

*Усі фото взяті з відкритих джерел Інтернету

Джерела

1. Fernández J. M. C. Influence of the monophthalmia of Edgar Degas in his pictorial work / J. M. C. Fernández // Archives of the Spanish Society for Ophthalmology. – 2019. – Vol. 94, N 2. – P. e14-e16. – Mode of access: DOI: 10.1016/j.oftal.2018.09.004.
2. Fernández J. M. C. The ophthalmological disease of Edgar Degas through the paintings in the Thyssen Bornemisza Museum of Madrid / J. M. C. Fernández // Archives of the Spanish Society for Ophthalmology. – 2017. – Vol. 92, N 6. – P. e32-e33. – Mode of access: DOI: 10.1016/j.oftal.2016.05.012.
3. Marmor M. F. An eye chart for Edgar Degas / M. F. Marmor // Journal of the American Medical Association ophthalmology. – 2013. – Vol. 131, N 10. – P. 1353-1355. – Mode of access: DOI: 10.1001/jamaophthalmol.2013.

ПОДОРОЖНИК

МАНДРІВКА В ШОТЛАНДІЮ: ГОЛОВНІ БІБЛІОТЕКИ ЕДИНБУРГУ

ЧАСТИНА I: НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА ШОТЛАНДІЇ

Перебуваючи в Шотландії, не можна було не відвідати її головні бібліотеки, тож в останній день вікенду в Единбурзі у червні 2025 року ми завітали до Національної бібліотеки Шотландії (National Library of Scotland) та Центральної бібліотеки Единбургу (Edinburgh Central Library). Цікаво, що обидві бібліотеки розташовані одна навпроти одної в самому центрі міста на Мосту Георга IV (George IV Bridge).

Національна бібліотека Шотландії – одна з найбільших і найповажніших бібліотек світу, а

також одна з найбільших бібліотек у Сполученому Королівстві. Історія бібліотеки почалася з приватної ініціативи: у 1689 році шотландський юрист і гуманіст Джордж Маккензі з Роузхафена заснував Бібліотеку адвокатів (Advocates Library) – сховище знань для адвокатів та членів юридичної колегії Единбургу. Вона швидко перетворилася на інтелектуальний центр країни: тут навчалися філософи, історики, політики, тут народжувалися ідеї шотландського Просвітництва. Одним із перших бібліотекарів був Томас Рід, філософ, сучасник Девіда Юма. Кажуть, саме у залах Бібліотеки адвокатів він почав формулювати ідеї «школи здорового глузду», яка пізніше вплинула на європейську думку. Національна бібліотека Шотландії є однією із шести бібліотек обов'язкового примірника у Великій Британії та Ірландії (див. «Бібліотерапевт», 2024, № 7/8, с. 4). Згідно із законодавством про обов'язковий примірник видавці зобов'язані безоплатно надавати копії своїх публікацій цим бібліотекам, що гарантує збір та збереження національної видавничої продукції (як друкованої, так і електронної) для майбутніх поколінь та досліджень. Отримання обов'язкового примірника розпочалося ще в 1710 році (електронних – в 2003 році) та

продовжує постійно зростати, адже щотижня до колекції додаються тисячі одиниць. Завдяки цьому законодавству Національна бібліотека Шотландії також збирає вебконтент Великої Британії та надає доступ до мільйонів архівованих вебсайтів Великої Британії та інших електронних матеріалів.

У 1925 році парламент Великої Британії ухвалив Закон про Національну бібліотеку Шотландії (National Library of Scotland Act), який офіційно перетворив Бібліотеку адвокатів на Національну бібліотеку. Відтоді її місія – «зберігати інтелектуальну спадщину Шотландії у всіх її формах». До речі, у 2012 році був прийнятий ще один Закон про Національну бібліотеку Шотландії, який модернізував управління бібліотекою, уточнив її функції як національного інформаційного та дослідницького центру, надав гнучкість для роботи з цифровими ресурсами, замінивши попередній.

Головна будівля бібліотеки, що на Мосту Георга IV, зведена продовж 1937-1956 років за проектом архітектора Реджинальда Ферлі. Вона є перлиною міжвоєнного модернізму з елементами неокласики – стримана, симетрична, монументальна. На фасаді – скульптурні панелі, створені видатним митцем Х'ю Ло-

рімером, які зображують друкарів, письменників і вчених, що формували обличчя Шотландії: від Джона Непера, винахідника логарифмів, до поета Роберта Бернса. Є й інші сучасні будівлі – будівля

Козвейсайд

(Causewayside) відкрилася в південній частині Единбургу у два етапи, у 1989 та 1995 роках, її ще називають будівлею мап із спеціалізованою читальною залю для тих, хто вивчає картографію, історію місцевостей; у 2016 році у Глазго відкрився громадський центр Кельвін-Холл (Kelvin Hall), який став найновішим доповненням до бібліотеки, що надає доступ до її цифрових та рухомих колекцій.

Національна бібліотека Шотландії не є публічною абонементною бібліотекою в традиційному розумінні, її вважають більше довідковою (Reference Library), тут не видають літератури додому – з первинними матеріалами можна ознайомитись лише в чи-

тальних залах: загальна читальна зала, де представлені книги, журнали, газети, видані після 1850 року; читальна зала спеціальних колекцій, де представлені старовинні та рідкісні видання, зокрема й рукописи; читальна зала мап – для доступу до мап, планів, картографічних документів; мультимедійна зала для ознайомлення з неписьмовими матеріалами, такими як мікроформи та фотографії, електронними ресурсами. Усі охочі, як студенти, науковці, так і туристи, можуть отримати читацький квиток через коротку реєстрацію (власне нам видали один загальний на дві особи, дійсний продовж одного дня).

Цікаво, що головна будівля бібліотеки – багаторівнева (власне, як і багато інших будівель у місті): 2 наземних поверхи (з читальними залами, виставковими зонами, кафе, реєстраційним центром, адміністрацією та магазином із сувенірами на згадку про бібліотеку й предметами для роботи в ній) та 9 підземних (7 – для зберігання фондів, 2 – технічні рівні зі сховищами систем газового пожежогасіння, водних резервуарів, вентиляції). Тож, основне книгосховище йде глибоко в скелю, забезпечуючи місце для мільйонів документів у спеціально обладнаних, захищених від вогню, вологи й коливань

температури просторах. Ми змогли відвідати лише наземну частину бібліотеки (на жаль, фотографувати в читальних залах нам не дозволили).

Сьогодні фонди Національної бібліотеки Шотландії налічують понад 50 мільйонів одиниць зберігання [2]: від книг, манускриптів, мап, газет до кіно- й аудіоматеріалів, і щороку додається близько 320 тисяч нових документів. Вона є однією з шести бібліотек, що отримують обов'язкові екземпляри книг у Великій Британії та Ірландії. Велика кількість документів (цифрові мапи, стародруки, записи) доступні онлайн прямо із сайту бібліотеки (www.nls.uk).

Варто зазначити, що Національна бібліотека Шотландії володіє однією з найкращих колекцій старих мап у світі. Понад два мільйони карт: від середньовічних атласів (датовані XVI–XVIII ст.) до сучасних супутникових знімків. Особлива гордість – карта Шотландії, створена Тімоті Понтом у 1590-х роках. Вона настільки деталізована, що історики й досі використовують її для реконструкції старих поселень і доріг.

Бібліотека активно працює з аудіовізуальною спадщиною. У її колекції – понад 100 тисяч кіноплівок, які зберігаються в спеціальному сховищі поблизу Глазго. Це документальні фільми, рекла-

ма, хроніки з 1910-х років, що показують життя Шотландії без прикрас.

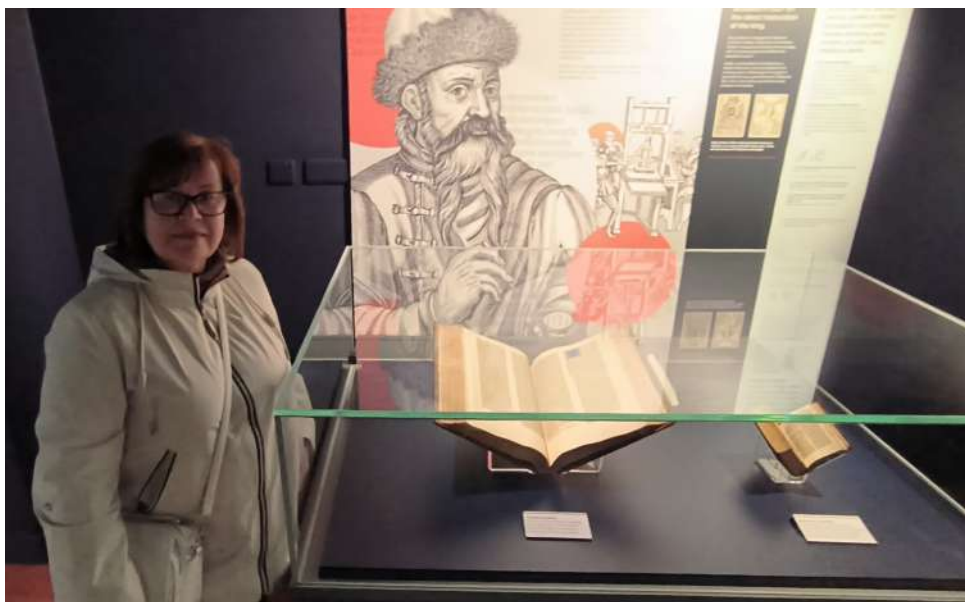
У XXI столітті бібліотека стала лідером у сфері цифровізації культурної спадщини. Її Цифрова галерея (Digital Gallery) відкриває безкоштовний доступ до тисяч відсканованих книг, манускриптів і карт.

Додам декілька цікавих фактів про Національну бібліотеку Шотландії:

- У колекції бібліотеки є «Часослов Скаппа» – один із найцінніших середньовічних манускриптів – «Scotichronicon» Вальтера Бауера, важливий для історії Шотландії, а також рукописи від видатних авторів – манускрипти Роберта Бернса, Роберта Луїса Стівенсона, Сера Вальтера Скотта та рукописи інших видатних особистостей;

- Один із найменших експонатів – мініатюрна книга «Old King Cole», завбільшки лише 1 см;

- У роки Другої світової війни колекції бібліотеки вивозили в спеціально обладнані місця в горах для захисту від бомбардувань, так звані «бомбосховища» для книг;
- У бібліотеці працює спеціальний «паперовий лікар» – реставратор, який відновлює стародруки, використовуючи клей із рисового крохмалю та японський папір;
- У квітні 2013 року бібліотека прийняла на роботу вікіпедиста як постійного працівника, ставши першою установою в Шотландії, яка створила таку посаду, а в 2016 році – вікіпедиста гельської мови.

Щороку бібліотеку відвідує понад 300 тисяч людей із усього світу.

2025 рік – ювілейний для Національної бібліотеки Шотландії, вона відзначає своє 100-річчя багатьма цікавими заходами, виставками. Попри свій академічний статус, Національна бібліотека Шотландії – напрочуд жива, у її залах завжди людно: хтось навчається або проводить дослідження, готує дисертацію, хтось переглядає старі фільми або відвідує виставки, тематичні лекції, зустрічі з письменниками, а хтось просто спілкується та гріється

за кавою після дощу – притаманної Шотландії погоди. Отже, це не просто сховище знань, а серце країни, що б'ється в ритмі її життя. Девіз бібліотеки – «By the people, for the people of Scotland», що в перекладі «Від народу і для народу Шотландії»

(Продовження у наступному випуску)

Джерела:

National Library of Scotland // Wikipedia. – Режим доступу : https://en.wikipedia.org/wiki/National_Library_of_Scotland (дата звернення 01.11.2025)

National Library of Scotland Unveils Landmark Centenary Programme // National Library of Scotland. News : website National Library of Scotland. – 2025. – 30 January. – Режим доступу : https://media.nls.uk/news/national-library-of-scotland-unveils-landmark-centenary-programme?utm_source=chatgpt.com (дата звернення 01.11.2025)

ЛАТИНА НАВКОЛО НАС

Latina
vici
ad
sano
imperera
sana
Veni
Alea
Lingua
Non
Amor
aspera
iacta
potentia
Divide
nocere
Per
corpore
astra
Scientia
vidi
sine
Mens
caecus
noli
medicina
et

ФОТОПОГЛЯД

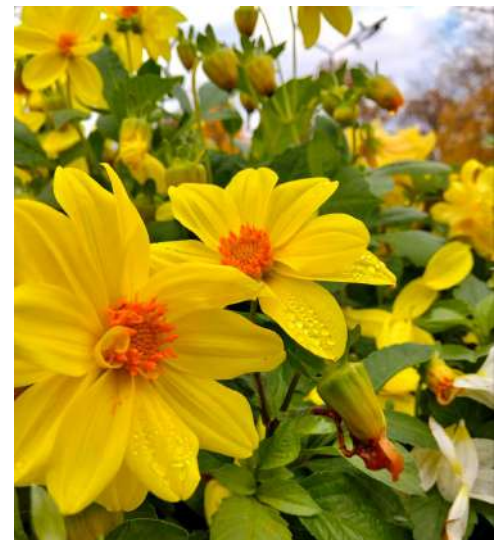

ОСІННЯ МЕЛОДІЯ ХАРКОВА

Коли небо торкається золотих дерев, а вітер шепоче про мир — Харків усміхається світу, який так любить.

ВЕРЕСЕНЬ-ЖОВТЕНЬ 2025 У СВІТІ ПОДІЙ

24 вересня відбулася чергова онлайн-зустріч Школи науковця, організована Науковим товариством студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених ХНМУ.

Фахівці Наукової бібліотеки поділилися з молодими дослідниками корисними ресурсами й інструментами, що допомагають у навчанні та наукових пошуках.

Ольга Куц представила оновлений вебсайт бібліотеки — зручний, сучасний і насичений різними інструментами для кожного користувача. Тетяна Павленко ознайомила учасників із вебнавігатором книжкових видань з університетських репозитаріїв України — справжньою скарбницею відкритих знань.

Такі зустрічі надихають і розширюють обрії для тих, хто лише починає свій шлях у науці.

знайомство стало справжнім відкриттям світу знань, творчості й натхнення.

якою користуються майбутні лікарі у всьому світі. Особливий інтерес викликали креативні інсталяції-фотозони: «Найкращий десерт – книга» — найсолодший

смак знань; «Парасолька від осінньої нудьги» — книги, що за-

хищають від сірих думок; «Спіраль мудрості» — символ безкінечного пізнання; «READ» — найкращий фільтр від нудьги.

Творчим акцентом святкового дня стала арттерапевтична сесія «Магія Петриківського розпису».

У читальних залах бібліотеки були розгорнуті тематичні виставки: «Booktime – твій час читати» — сучасна художня література, що допомагає відпочити душею; «Бібліотека майбутнього лікаря» — добірка навчальних медичних видань, які супроводжують студентів у професійному становленні; «Global Knowledge: медицина без кордонів» — виставка іноземної медичної літератури,

Всеукраїнський день бібліотек: натхнення, книги і студенти

30 вересня, у Всеукраїнський день бібліотек, в Науковій бібліотеці ХНМУ панувала особлива атмосфера — затишна, яскрава, наповнена енергією молодості та любові до книги.

До бібліотеки завітали студенти першого курсу, для яких це

Під керівництвом майстринь — директора бібліотеки Ірини Киричок та її заступника Оксани Красюкової студенти та інші відвіду-

вачі бібліотеки розкривали свої таланти, занурювалися у чарівний світ українського декоративного живопису, відчували, як кольори заспокоюють, а кожен мазок пензля перетворюється на маленьке диво. Для когось це стало першою зустріччю з ми-

стецтвом Петриківки, для інших — справжньою медитацією, що дарує спокій і натхнення.

Бібліотека вкотре довела: тут живе не лише книга — тут живе енергія творчості, спілкування й гармонії.

13 жовтня, під час засідання ректорату ХНМУ, у святковій атмосфері з нагоди Дня працівників освіти ректор Валерій М'ясоєдов привітав колектив університету та вручив відзнаки від голови Харківської обласної адміністрації Тетяни Єгорової-Луценко і міського голови Ігоря Терехова.

Серед відзначених — наша колежанка, заступник директора Наукової бібліотеки Тетяна Павленко, яка отримала високу відзнаку за професіоналізм і відданість справі.

Також Почесну грамоту та Грамоти від ректора отримали заступник директора бібліотеки Оксана Красюкова, учений секретар Ольга Куц, завідувачі відділами Тетяна Бабак і Світлана Кравченко.

15–16 жовтня відбулася XXIII Міжнародна науково-практична конференція «Медичні бібліотеки України: поєднання досвіду, мудрості, знань», присвячена 95-річчю Національної наукової медичної бібліотеки України.

Наш університет на заході представляли директор Наукової бібліотеки Ірина Киричок та заступник директора Оксана Красюкова.

Ірина Киричок передала колективу ННМБУ вітання з ювілеєм від ректора ХНМУ Валерія М'ясоєдова та нашої бібліотеки, а також подарувала картину на честь 95-річчя.

22 жовтня відбувся круглий стіл «Бібліотека і студентство: діалоги», який зібрав понад 50 учасників — студентів та співробітників бібліотеки.

Директор Ірина Киричок розповіла про сучасну діяльність бібліотеки, представила адміністрацію, розповіла про режим роботи, запросила до участі у студентських

спецвипусках «Бібліотерапевта».

Учений секретар Ольга Куц презентувала оновлений сайт бібліотеки та ресурси для навчання й наукових робіт, а заступник директора Тетяна Павленко — проект eBooks-навігатор, який надає доступ до повнотекстових навчальних і наукових матеріалів.

Студенти активно обговорювали онлайн-доступ до книг, пошук джерел, відеолекції, інтерактивні

матеріали та ідею спільної розробки гайдів. Круглий стіл став майданчиком для діалогу, партнерства та нових ініціатив, показавши ефективну співпрацю бібліотеки та студентства.

VI НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ «БІБЛІОТЕКИ І СУСПІЛЬСТВО: РУХ У ЧАСІ ТА ПРОСТОРИ»

ПРИСВЯЧЕНА 105-РІЧЧЮ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ
ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

28–29 жовтня Наукова бібліотека ХНМУ відзначила своє 105-річчя вагомою подією — VI науково-практичною конференцією «Бібліотеки і суспільство: рух у часі та просторі».

Цьогорічний форум об'єднав понад 170 учасників з усієї України — науковців, директорів бібліотек, викладачів, фахівців-практиків. Конференцію відкрила директор Наукової бібліотеки ХНМУ Ірина Киричок, підкресливши, що сила бібліотек — у поєд-

нанні традицій, інновацій та людського натхнення. З вітальним словом виступила перший проректор університету Наталія Савельєва, наголосивши про важливе значення бібліотеки як невід'ємної частини освітнього простору ХНМУ.

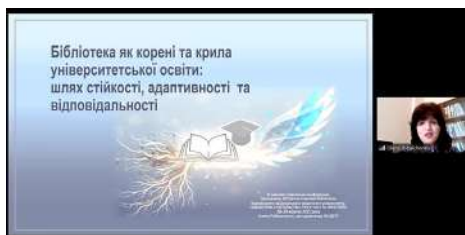
На конференції пролунали доповіді, що торкалися широкого спектру тем — від історії розвитку

університетських бібліотек і відкритої науки до культурно-просвітницьких ініціатив та ролі бібліотеки у збереженні ментального здоров'я. Учасники ділилися

досвідом, кейсами, історіями стійкості, які доводять: бібліотека — це не лише сховище знань, а живий організм, що дихає часом, людьми і цінностями.

Звучали виступи про співпрацю бібліотек з кафедрами, поєд-

нання освіти, науки й практики. Науковці згадували постаті, що поєднали інтелект і душу: Фрідріха Карла Форберга, Володимира Філатова, Івана та Юрія Лип. Обговорювали нові ресурси Clarivate, стандарти каталогізації і роль штучного інтелекту у бібліотечному середовищі,

також не оминули тему сучасних цифрових платформ та нові формати комунікації бібліотек з користувачами.

Захід завершився словами вдячності, побажаннями миру та підтримкою захисників України.

Конференція вкотре довела: бібліотеки залишаються простором людяності, знання й світла, що веде нас крізь виклики й час.

КОНТАКТИ:

м. Харків,

пр. Науки, 4

e-mail: oa.rusanova@knmu.edu.ua

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Киричок І.В. (головний редактор)

Русанова О.А. (відповідальний редактор)

Красюкова О.О. (редактор)

